

Жіноче тіло однаково ніколи не належить цілком самій жінці. Воно належить іншим — чоловікові, дітям, родині. Під час війни — ворожим солдатам.

Славенка Дракуліч

1

Дитячий будинок «Берізка» стоїть спиною до лісу. Я виходжу зі старої, як світ, маршрутки, йду вузьенькою стежкою і мугикаю собі під ніс «Джингл белз». Завжди так роблю, коли нервую чи мені холодно. Поруч із входом хтось вештається. Може, людина повернулася за своєю дитиною?

Крізь маленьке віконце своєї засідки охоронець питає: «Ви до кого?». Я до доньки. У приміщенні невимовно тихо. Велика кімната для побачень, де народжуються мами, охайно прибранна. М'які іграшки розставлені по шухлядах і вздовж диванів. На підлозі розтягнувся зелений килим із дитячими малюнками. Під стіною примостилася гойдалка-коник і маленький будиночок для гри в хованки. Рядочком, від більшої до меншої, стоять машинки. Ляльки розставлені на квадратиках полицок відкритої шафи. Тут дуже тепло, пахне сирістю мокрої ганчірки. Роздягаюся, змилком зеленого кольору мию руки в маленькій, майже декоративній раковині. Витираючи їх спільним

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

рушником мимоволі вдихаю його запах. Відчувається аромат прального порошку, проте я однаково гидую. Йду коридором до кімнати, де поряд із Машею лежать іще п'ятнадцять малюків, усі віком до року. Стукаю у двері. Щоразу виходить інша медсестра (няня? вихователька?) у білому халаті.

— Я до Марії, — кажу і додаю чуже прізвище. Хочу забути ці дев'ять літер. Добре, що можна змінити прізвище, дату народження, ім'я дитини та ім'я її біологічного батька. Я хотіла назвати доньку «Весна», з наголосом на «е», проте чоловік був проти. Потім був варіант «Катя», на це ім'я вона ніяк не реагувала. На «Машу» ж озивалася криком, тому так і залишили. Як виявилось, перше ім'я, ще у пологовому будинку, дає дітям людина зі служби у справах дітей. Викликають цього фахівця, коли біологічна мати після пологів пише відмову. У нашому випадку ім'я вибрали згідно з церковним календарем. Я перевірила. У той день було ще два варіанти: «Анфіса» і «Агрепина».

— Вона спить, чекайте в кімнаті, — жінка з великими грудьми зачинила двері перед моїм носом.

Фотографую на телефон і тримаю в пам'яті кожен сантиметр навколо. Потім розповідатиму Маші як усе почалося. Тут тепло й затишно, хочеться лягти на диван, накритися ковдрою і поспати. Цікаво, чим таким запашним тут годують? У цьому дитячому будинку живуть діти до п'яти років. Вони розбиті на групи й сидять у різних кімнатах.

Я взяла в руки білого зайця. Уявляю, як на кожне свято сюди везуть мішки іграшок. У сусідній кімнаті дві жінки проводять інвентаризацію. Одна з них голосно називає скільки пакетів підгузків, серветок, печива й тальку вона нарахувала, а інша — записує. Якимось я запитала, чого їм тут бракує. Виявилось, що держава виділяє на кожну дитину гроші, і цього цілком достатньо. Проте завжди є проблема із собсами та підгузками. Але і та швидко вирішується завдяки подарункам від небайдужих людей та організацій.

* * *

Студенткою я жила в Полтаві. Одного разу в міському парку до мене підійшов хлопчик Вітя. Уявлення не маю, скільки йому було років, можливо, десять. Він попросив грошей. Сказав, що вихователі в дитячому будинку б'ють їх гумовим шлангом за секс одне з одним. Діти ж натомість дзюрять вихователям у чайник. Ще Вітя розповів про їжу. Їдять вони погано, тому він частенько втікає до піцерії. Там його годує «добрий дядя». А взагалі-то, Вітя збирає гроші на навчання у медичному. Але він іще точно не вирішив ким хоче бути: лікарем чи поліціантом.

Щоби краще зрозуміти наше майбутнє, я шукала приклади усиновлення в інтернеті. Знайшла чимало хороших людей. Мадонна, Г'ю Джекман, Том Круз і Ніколь Кідман, Стівен Спілберг, Шерон Стоун, Шарліз Терон, Анджеліна Джолі та Бред Пітт, Сара Буллок, Мег Раян, Кетрін Гейгл і Кейт Бланшетт. Крістін Девіз, акторка, котра грала роль Шарлотти у фільмі «Секс у великому місті», у реальному житті повторила долю своєї героїні. Єдиною, кого я знала в Україні, була Лілія Подкопаєва. Якщо в якомусь інтерв'ю заходила мова про усиновлення, я робила скріншот і відправляла чоловікові. У цих інтерв'ю ніхто й ніколи не говорив про непліддя.

У кімнату зайшла жінка, ще одна відвідувачка. Я автоматично відкинула зайця. Вимивши руки, вона проігнорувала рушник і провалилася сідницями в диван, витираючи долоні об джинси з дірками на колінах. За мить увійшла няня із хлопчиком. Жінка підскочила та вхопила маля.

— Ваня, Ваня, синок, — вона посадила його на коліно й почала інтенсивно гойдати вверх-вниз.

— Ой, дура-дура, яка ж я була дура, що кинула тебе! Ой, Ваня, синок, ти мій, чуєш, нікому більше не віддам, — казала жінка. — А ви також до дитинки?

Вона різко повернулася до мене.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

— Так, — я стиснула губи.

— Я свого кинула в пологовому, розуму не було, пила по-чорному, ох і дурною я була, а потім лікувалася, зробила ремонт у кімнаті й пішла шукати сина. Виявилось, що Ваня під опікою, всиновити його не встигли. Скоро суд. Дай бог зможу його забрати. Ваня, ти мій синок, чуєш, тільки мій. Ох і заживемо з тобою тепер.

В її роті блищав металевий зуб.

Моє серце. Моє бідне серце почало калатати. Жінка може забрати дитину? Хіба нам про це щось казали? Чому так трапилось?

— Мамочка, ваше курчатко, — сьогодні Машу винесли в жовтому вбранні. Як хижо вона завжди дивиться на світ. Як схожі на мої її зведені брови і три смужки на лобі. Я пригорнула її до себе й підійшла до вікна.

— Привіт, доцю, я сумувала.

Не маючи права цього робити, я називаю її донечкою з першого ж дня. Пам'ятаю переляк на обличчі Діми, коли він це почув. Проте няні й усі навколо в дитячому будинку одразу кажуть: «мамочка, ось ваша дитина». Отож моя.

Маша насупила брови, стиснула руки на грудях у кулачки й дивилася на мене синім цвітом своїх очей.

— Добре, любя, давай учитися усміхатися. Я твоя мама і я тебе люблю, — казала я пошепки. — Глянь, там білий сніг. Це зима, і скоро прийде весна, будемо гуляти в парках, роздивлятися траву та квіточки.

Маша не змінила ні виразу обличчя, ні пози. Я поцілувала її в чоло й вона заревла на всю кімнату. Я, присідаючи вверх-вниз, спробувала заколихати її. Це було категорично заборонено. «Не гойдайте, — казала мені няня і показувала пальцем “ну-ну”. — Вона звикне, а вам і нам буде гірше, адже я не можу всіх заколихувати. Ясно?».

Але я чекала цього гойдання сто п'ятдесят тисяч років. Я ходила кімнатою і заколисувала Машу. Вона заснула. На підвіконні, в одному з горщиків із землею, з'явився листочок.

— Ой, Ваня-Ваня, яка ж я дура була, — жінка з дірjavими штанами на колінах продовжувала прищеплювати синові нову афірмацію.

— Потрібно прощатися, — прошепотіла я, — скоро ми тебе заберемо, ще трішки почекай.

Я поцілувала Машу в маленьке чоло й віддала няні.

Порожнеча, що її я відчувала болем у тілі щоразу, як малечу забирали, тримала мене до наступної зустрічі. Уперше я відчула таку спустошеність у день знайомства з Дімою, коли він з'їв усі бутерброди з тарілки, запив їх лимонадом і різко встав.

— Сьогодні «Динамо» грає.

— «Динамо»? Чому вболіваєш за цих лузерів?

— Бо це любов, — сказав він і пішов на стадіон.

Я відправила Дімі нову фотографію Маші. На ній вона схожа на злого дідуся. Діма прислав відповідь.

Діма

Смайлик, сердечко, квіточка.

2

Я вставила в автомат дві гривні, знизу випала червона капсула-жолудь із бахілами. Натягнула їх на чоботи. Діма поряд зробив те саме. Ми зняли одяг у гардеробі і отримали взамін металеві жетончики. Я поклала їх в кишеню та витерла пальці вологою серветкою.

Державні клініки з їхніми облущеними стінами не навівали приємних спогадів. Щоби сісти на стільчик у коридорі мені знадобилося трохи сміливості. Знову дістаю вологі серветки. Дуже хочеться в туалет. «Тільки не тут, терпи, не треба», — повторювала я собі.

Ми у шкірно-венерологічному диспансері.

У коридор зайшла медсестра нашого дитячого будинку, тримаючи в кожній руці по кошику з немовлям. Вона привіталася

з нами, поставила дітей на лавку, кинула поряд верхній одяг, залишила все це й зайшла в кабінет. Я підійшла глянути на малюків. Які вони однакові. Лежать тихенько, наче німі ляльки.

— Я б і цих двох узяла. Дивися які милі.

Медсестра привезла їх на аналізи. Діти тільки з пологового, значить їм десь по два місяці. До цього часу біологічні батьки ще могли забрати немовлят назад. У транзиті між пологовим і новою родиною ці крихітки не можуть себе захистити. Їм вставляють голки для аналізів, тягають кабінетами, зважують, вимірюють, годують, миють. Маленькі солдати засинають, щоби завтра пережити ще один день.

За результатами досліджень складають список справжніх і несправжніх хвороб. Така система: дитина має бути чимось хвора. Вам не можуть сказати «ух ти! У нас тут абсолютно здорово, ідеальне немовля, приїжджайте вже завтра». Машу теж сюди возили, проте результати ще не були відомі. Щоби пришвидшити процес директор дитячого будинку запропонував нам самим приїхати за ними.

Медсестра вибігла з кабінету, сказала нам заходити, підхопила кошики та зникла.

Лікарка уважно розглядала папери й мовчала. Навпроти неї сиділа жінка розміром із наш автомобіль і теж перебирала папери. Її завивку часів радянського союзу обдував обмотаний синім скотчем вентилятор. Опалення у цьому приміщенні вистачить, щоби виростити гектар соняшнику.

Я нишпорила на форумах і читала діагнози всиновлених дітей. Найстрашнішим здавався позитивний ВІЛ-тест, але виявилось, що це не вирок. Можливо, у малюка є материнські антитіла, які за певний час вийдуть з організму. Якщо ж клітини малюка не від матері, тоді залишається варіант життя з медикаментами.

Мене день і ніч трясло в очікуванні аналізів. Я не знала куди себе подіти. Ніхто з близьких, ні родичі, ні друзі, не знав про наші плани. Я намагалася знайти в інстаграмі та фейсбуці

схожі на нас звичайні сім'ї. Шукала фільми, статті, ролики в ютубі. Книжкові полиці в магазинах не ломляться від подібних історій. Непліддя не існує, про всиновлення не чули. Це все якась гробана таємниця.

Чи може молода сім'я усиновити здорове немовля й бути щасливою? Чи потрібно платити всім підряд, щоби мати таку змогу? Якою є любов до маляти з притулку? Чи можна всиновити дитину самотній людині?

Діма працював удома і тримався рівно. Я їздила до Маші щодня, вона вросла в моє тіло, у мої сни, у моє майбутнє. Можливо, це була помилка, страшенна помилка, проте мені дуже хотілося відчувати дитину, торкатися її, обіймати, гладити.

— Байдуже, — думала я, — хвора вона чи ні. Хіба народження власної дитини гарантує її стовідсоткове здоров'я? Чи це не такий самий кіт у мішку, адже ти не обираєш ні статі, ні кольору очей, ні характеру? Дитина може бути схожою на дядька, діда, прабабусю. Вона може народитися з будь-якими вадами, ДЦП, синдромом Дауна. Що відчуває жінка, коли маля тільки народилося, а медсестра вже каже «ваша дитина хвора». Огиду? Страх? Бажання залишити її? Чи перемагає така любов?

Про що взагалі думають жінки в ту мить, коли дитина тільки народилася? Вона вся мокра й липка, лягає тобі на груди. Мама одразу ідентифікує її як частину себе? Чи кожна жінка в пологовому щаслива? Чи обожнюють вони своїх дітей із першої секунди? Чи потрібно народити самій, щоби по-справжньому любити немовля? Чим відрізняється любов матері, яка народила, і таких мам, як я? Я ніколи не проживу момент фізичного народження своєї доньки, проте в мене буде свій.

Мільйон разів я прокручувала в уяві нашу першу зустріч. Ось ми йдемо за нянею, в руках у неї дитина. Яка вона? Ми бачили лише одну чорно-білу фотографію розміром із сірникову коробку, що її зробили в перший день народження. Деякі люди намагаються підібрати для усиновлення дитину, схожу на них кольором волосся, очей, рисами обличчя, але Діма постійно

повторював, що наша дитина і так буде схожою на нас. Няня заходить у кімнату, ми слідом, розвертається і каже: «тримайте». Я беру Машу на руки й розумію, що це вона. Це моя дитина. А потім вони додають «у неї немає аналізів. Тут у крові може бути все, що завгодно. Ми не знаємо, яке майбутнє на вас чекає. Можливо, вона чимось хвора». Я боялася підняти очі на Діму й почувти: «мені вона не сподобалася, це не моє, не підходить, ідемо звідси».

На курсах із усиновлення кожного з нас хвилювало де знайти абсолютно здорову дитину і як ми будемо пов'язані з біологічними батьками. Нам постійно повторювали, що здорових дітей у системі не буває. Наших особливих дітей залишають жінки, що хворі на ВІЛ, шизофренію, герпес та алкоголізм. Навіть на здорове від народження дитя за пару років у дитячому будинку чіпляються, як блохи на собаку, всі можливі нервові розлади та психосоматичні хвороби. Це неминуче. Дитина потребує обіймів із першої секунди життя. Так само, як і тілесного контакту з матір'ю, її піклування, запаху, голосу, рук і любові.

Гени. Якщо проаналізувати весь мій рід, я не хотіла би бути схожою майже ні на кого. Наприклад, у нашій сім'ї є не дуже психічно здорові та приємні люди. Алкоголь, схильність до самогубства, один родич узагалі мужика зарівав. Ніхто ж не знає, що саме візьме з роду дитина. Чи могла я забезпечити їй у моєму животі ідеальний коктейль ДНК? Ні, ніхто не може. Я навіть не можу зробити так, щоб моя дитина не була схожою на Маргариту Леонардівну.

З іншого боку, так хоча б приблизно можна уявити собі, що чекатиме на вашу дитину в майбутньому. Бо в разі з усиновленням ви взагалі нічого не знатимете про неї. Які хвороби заховані в її коді? Чи хворіла її бабуся на Альцгеймера? Які нервові розлади мала? Чи хотіла вона вбити свого чоловіка, чи, можливо, навіть убила? Чи грав її дідусь на флейті? Чи жінка, котра носила її під серцем, співала колискові та гладила руками живіт?

Чи говорила вона до дитини? Де був її батько? Що перейде маляті у спадок від нього? Ластовиння? Можливо, родимка у формі острова Куба?

Які таємниці в тобі, моя синьоока скринько із сюрпризами? Я готова прийняти їх усі й любити, любити настільки, наскільки зможу. Водночас я кожною клітиною свого тіла відчувала, що зараз трапиться щось жахливе. Лікарка скаже: «у неї позитивний аналіз на... щось». Я майже почала втрачати свідомість і стискала руку Діми, наче перед спуском на Американських гірках, наче перед останнім стрибком у цій шаленій історії материнства.

— Ваші аналізи негативні, дівчинка повністю здорова, — сказала лікарка в масці на обличчі. Вона заховала довідки в картонну теку, перев'язала її бантиком, передала над столом, і знову глянула на нас. — Не затримуйте чергу.

Ми спокійно вийшли з кабінету, зачинили за собою двері, спустилися на один поверх нижче, обійнялися і ревіли від щастя, витираючи одне одному сльози.

У холодній машині я дістала з кишені телефон і набрала номер жінки, яка вела нашу справу.

— Ми готові підписувати.

— Радію разом із вами. Мінус один — плюс один.

Цю фразу говорять, коли дитина залишає дитячий будинок. Мінус один у системі усиновлення, плюс одна людина в сім'ї.

Діма прогрівав машину і трясся від холоду.

— Я була готова благодіяти тебе взяти її, навіть якщо аналізи будуть позитивними.

— Та ясно.

— Мені здається, що я люблю її ще з першого телефонного дзвінка зі служби.

— Давай нарешті комусь розкажемо?

3

На білій скатертині стояла натерта порцеляна. Маргарита Леонардівна пила чай і дуже інтелігентно мовчала, постукуючи горнятком об блюдце. Гадаю, я для неї нижча форма існування, котра опинилася поруч із її сином помилково. І ця помилка має якось виправитися.

— Мам, у нас новина.

Я почала шукати в телефоні перше відео та простягнула телефон свекрусі. Діма носить Машу на руках і співає.

Ці секунди напруження були найважчими в наших із нею взаєминах.

— Ми всиновлюємо дівчинку.

Я дивилася на неї, щоби піймати кожен порух м'язів її незгоди.

Скупа на емоції свекруха заплакала. Досить тяжко вгадати через що. Можливо, через шок. Вона програла цю гру, і я нікуди не зникну. Маргарита Леонардівна встала та простягнула до мене руки. Ми обіймалися і ревіли всі разом.

— Хто батьки дівчинки, — опанувавши себе запитала свекруха.

— Жінка прийшла в пологовий без паспорта, тож ми ніколи не дізнаємося про те, хто вона.

— От і добре, — Діміна мама зробила ковток чаю і я побачила, що вона вміє бути щасливою. — От і добре. Я тепер справжня бабуся.

Вона цокнула горнятком об блюдце й замріяно подивилася спершу на свої нафарбовані нігті, а потім на сина.

4

У кафе напроти мене сиділа Лерка, більша за свою попередню версію кілограмів на п'ятнадцять.

— Можеш глянути?

Лерка задерла сукню, вхопила за вершечок капронові колготки й одним різким рухом оголила свою ліву ногу, вказуючи пальцем на родимку, що вгризлася в неї прямо під сідницею.

— Наприклад, це не саме прекрасне, що я бачила в житті, — я відсунула тарілку.

— Гадаю, у мене рак шкіри. А ти що думаєш? Воно з'явилося після Нового року. В інтернеті написано, що від цього помер один співак.

— Думаю, у нього був дерматолог. Я не можу на око виявити це рак, чи ні.

Лерка важко втягла повітря, сіла та склала руки на грудях.

— Маю дещо розповісти, — я дістала з кишені телефон і простягнула їй фото, — це Маша і скоро вона офіційно стане нашою донькою.

З Лерки полилися сльози. Виходить, ця новина впливає на всіх однаково. Вона ревла так довго, що я встигла навіть кілька разів глянути на годинник.

— Я завжди знала, що ти свята людина, — Лерка простягнула до мене свої пухкенькі руки.

— Та ні, Лер, я абсолютно звичайна.

— Я зрадила Сашкові, — крізь сльози продовжувала Лерка, — лише раз. Ти ж йому не скажеш? Поклянися, що не скажеш? Дай слово.

Офіціант перекинув тацю, весь посуд розлетівся на друзки.

— Ти серйозно? З ким?

— Я хотіла зробити сюрприз, купила нам процедуру в СПА, попросила мою маму посидіти з дітьми, а він сказав, що не може, бо в нього робота.

— І ти вирішила йому зрадити?

— На тому курсі, ну, я тобі казала, про той онлайн курс, «Коханка всередині мене», так ось, там було так добре сказано про налагодження стосунків, про відновлення сексу після пологів, і я замовила через інстаграм найдорожчий червоний купальник, а Саша не захотів. Це так образливо. Мабуть, це тому, що

я товста, у мене рак і в декреті плавиться мозок. Я тупа курка, — Лерка одним ковтком вицмулила філіжанку кави.

— Так із ким ти це зробила?

— Ну і я поїхала туди сама, у СПА, а там був масажист, і ми поговорили трохи, він приніс коктейль до басейну. Той, як його, апероль. Потім другий, і третій. Ну й усе. Я ж хотіла все налагодити, а він, — губи Лерки затремтіли. — Наше життя абсолютно одноманітне: дитячий розклад їжі, дитячий розклад сну, прання, прасування, какання, пісяння, майданчик... Я сама в усьому винна, — Лерка перейшла в гучну істерику. Люди з сусіднього столика притихли, а офіціант недобре на мене зиркав, збираючи уламки посуду.

— Ви з ним про це розмовляли?

— Ти здуріла? У мене двоє дітей, родимка на носі і знову соски тріскаються, хочеш поглянути?

— Я, мабуть, відмовлюся. Ну, тобі хоча б сподобалося?

— У нього був маленький член. Це було так тупо, — Лерка глянула на себе в люстерко й витерла серветкою розмазану туш. — Давай не будемо більше про це, розкажи про малу.

— Не можу дочекатися, коли зможемо її привезти додому.

— Послухай моєї поради, доки не пізно: сходи в кінотеатр на всі фільми, які тобі подобаються, сходи на побачення з чоловіком, займіться із ним востаннє сексом, поспи якомога можна довше, та постійно замовляй доставку їжі. Зроби манікюр, педикюр, зачіску, масаж, сходи у СПА. Поїдь на море, сходи в похід, подивися на нічне миготіння Ейфелевої вежі. Напийся з подругами й танцюй до ранку, доки не впадеш, і не вставай із ліжка до обіду.

— Я не збиралася вмирати.

— О, повір мені, ти згадаєш цю розмову.

На її телефон прийшло повідомлення.

— Малий насрав у біде і блює, — Лерка розвернула телефон і показала фотографію цієї визначної події, — отож піду. Дімі привіт і вітання. Ура. Нарешті дитина.

Я залишилася в кафе й замовила малиновий чай із медом, дістала телефон і гортала фотографії доньки. Така гарненька. У нас із тобою все буде геть інакше. Прийшло повідомлення із приватної лікарні, де я робила операцію по видаленню поліпів із матки перед другим штучним заплідненням.

Клініка

Оберіть дату контрольного УЗД.

5

Сніг почав танути. Я сіла в маршрутку, притулилася головою до скла й задрімала. На виході з дверей вставила руки в кишені. От срака. У мене вкрали телефон, а там перші фотографії Маші.

Плентаючись стежкою до входу в дитячий будинок я почала витрушувати зі сумки все. Немає. Будь ласка, будь ласка, будь ласочка, хай мій телефон буде вдома. Проходжу повз охоронця, він вибіг за мною.

— Ще не можна, там дезінфікують приміщення.

Я сіла в коридорі на диван, весь заставлений страшними дитячими іграшками. Здається, таких незграбних гігантів раніше продавали на зупинках потягів. Працівникам фабрик іграшок видавали зарплату товаром, а тому вони йшли на станції та на зупинці пропонували охочим, голови яких стирчали із вікон вагонів, купити ляльки, машинки й інший мотлох.

— Гарна погода, — спробував почати розмову охоронець.

— Ага, — продовжую шукати телефон у кишенях і сумці.

— Щось загубила?

— Телефон украли.

— А, тут таке може бути, неблагополучний район.

Він іще трохи мовчить, а потім сідає поруч.

— Машинку вчора хтось украв.

— Машинку?

— Десь місяць тому привезли нові іграшки, я їх сам розставляв. І там була одна дуже класна — металевий червоний кабриолет BMW. Так хтось із батьків і вкрав.

— З батьків?

— Тут же різний народ ходить. Є алкоголіки, що приводять дітей і пишуть відмову на всиновлення. То малі тут і живуть на постійній. Батьки ходять раз на місяць, коли совість прокинеться, і крадуть речі. Іроди. Така машинка хороша була, качество, як за радянських часів. Не то, що зараз, усе китайське, до рук не візьмеш.

— Шкода, але, може, ще знайдеться?

— Та-а, — він махнув рукою і зчепив долоні в замок, дивлячись перед собою, а потім глянув на мене. — Ви всиновити збираєтеся?

— Так, скоро заберемо.

— Вона ж у вас із немовлят?

— Три місяці.

— Приготувалися добре?

— Маю надію.

— Місяць тому одна повернула. Юристка. Ходила тут, ходила. Головне, що чоловіка в неї не було. У вас є?

Я кивнула.

— Ділова була, заскакувала в коридор, летіла до дитини. Потім забрала її. Вранці приносить. Каже: «воно кричить, не зупиняючись, я передумала». Отака горе-мамка. А як вона хотіла? Діти кричать.

— Назад принесла?

— Та, принесла, не виспалася, каже. Я тут дуже давно працюю, різне бачив. Якось приїхали одні, машина в них дорога. Чорна, блискуча. Чоловік і жінка. Привезли двох дітей, він каже: «я хочу своїх, ці схожі на колишнього, хай тут лишаються». Кинули малих і поїхали. То були хлопчик і дівчинка, погодки.

У двері зайшла жінка, за нею слідом іще одна.

— Дівчата, там прибирають, сідайте біля нас.

Жінки стали в різні кутки і вткнулись у телефони.

— А скільки тобі років?

— Тридцять п'ять.

— Свої діти є?

— Немає.

— Перший раз?

— Перший.

— Важко тобі буде.

Сторож устав і пішов коридором у напрямку кімнати.

— Не буде, — сказала я йому в спину.

У дитячому будинку чомусь завжди тихо, тільки годинник із бджілкою на стрілці голосно тікає.

Ми по черзі помили руки й нам винесли дітей. Маша щоразу вмикає в мені неосяжну радість, хоча вираз її обличчя завжди однаковий. Її насуплені брівки мене смішать. Вона не розгублена, а навпаки, наче маленька стара людина, котра прожила все життя і всі її бісять. Сьогодні на ній фіолетовий бодік, я запам'ятала його на іншій дитині минулого разу. У Маші очі точно такі ж, як у моєї мами — кришталево-сині. Цікаво, з віком колір зміниться? Кажуть, що дітки часто народжуються зі світлими очима, а потім ті перетворюються на карі чи зелені.

— Не тримайте її так, вона ще надто мала, покладіть, нехай лежить, — заговорила одна із двох жінок. Дитина, до якої вона прийшла, була маленькою, проте вже ходила. Я геть не орієнтуюсь у дитячому віці.

— Я коли його привезла, то мені одразу підказали, як краще, от, наприклад, даремно ви її гойдаєте, і до світла яскравого не підносіть, вони ж тут зовсім гуляти не ходять, сонця не бачать, їй боляче.

Жінка була в дорогих прикрасах, кашеміровому светрі, високих замшевих чоботах, а на дивані лежала її норкова шуба. На курсах нам розповідали про жінок, які користуються дитячим будинком, як безплатним садочком, тільки додому діток не забирають.